

Laudatio naar aanleiding van de boekvoorstelling van 'Autoriteit' van Paul Verhaeghe, vorige dinsdag in de Vooruit

[10 september 2015 om 20:51](#)

Dames en Heren,

Zoals te vreezen viel heeft Paul Verhaeghe weer eens een totaal verwerpelijk boek geschreven.

Ik dacht al dat deze openingszin er wel in zou gaan, vanavond.

Zestien jaar geleden intussen, toen ik debuteerde met mijn roman 'Marcel', verscheen bij een degelijke, maar nogal brave academische uitgeverij een boek dat, tot ieders verrassing, niet het minst de schrijver en ook die nogal brave academische uitgever, de lezer stormenderhand veroverde. Wekenlang bleef 'Liefde en Tijden van Eenzaamheid' in 1999 door de top-tienen deinen.

Niet alleen academici en therapeuten allerhande nodigden Paul uit om met hem zijn kritische verhandelingen over de seksuele verhoudingen tussen mannen vrouwen te bespreken, ook organisaties en verenigingen daarbuiten wilden hem zien en horen spreken. Het boek ging over de tong en de toonbank, het bleef maar over de tong en de toonbank gaan, en intussen zat ik me thuis twee dingen af te vragen.

Ten eerste vroeg ik me af, en dat mag u me echt niet ten kwade duiden: hoe lang gaat dat nog duren, met die Verhaeghe en zijn boek? Wanneer heb ik die top-tien weer voor mij alleen?

Bovenal vroeg ik me af: waarom vindt, in een tijd dat elke krant of ieder weekblad ons bestookt met allerlei relatie-verbeterende, orgasme-verdiepende, lingo-adviezen en andere ongein waarmee de pers haar bijlagen maar niet gevuld krijgt, een boek dat complexe psychologische concepten bepaald niet uit de weg gaat zulk een weerklank, en zo veel lezers?

Misschien omdat Pauls werk ons, die lezers, ernstig neemt?

Kort daarop mocht ik Paul leren kennen. Ik heb voor hem en zijn vrouw Rita gekookt. Ik kook namelijk graag. Het is een afwijking als alle andere. Een tafel waaraan gegeten, gepraat, gediscussieerd en gelachen wordt is voor mij een profaan altaar. Spijs en drank zijn daar niet meer dan de sleutels tot een vrijheid en vrijmoedigheid van spreken en denken, en ook wel eens lachen en, soms, huilen.

‘Ik kan alles begrijpen,’ zei Paul toen, ‘behalve mensen die niet graag eten.’ Als dank voor het compliment plaste onze poes die avond, herinner ik me ook nog, Rita’s jasje onder, dat opgevouwen op een poef lag.

Het werd het begin van een bijzondere vriendschap.

Ook Philipp Blom en zijn vrouw Veronica bleken gezegende tafelgenoten toen we elkaar leerden kennen. Het was me toen al duidelijk dat Pauls boek over de liefde geen toevalstreffer kon zijn. Er broeiden nog ideeën in dat hoofd van hem, dat zich boven mijn redelijk exquisite kastanje-soep met wilde paddenstoeltjes gemarineerd in truffelolie boog.

Wanneer precies ik Paul heb gesuggereerd om zijn volgende boeken bij een echte uitgever het licht te laten zien, weet ik niet meer. Ik weet alleen dat ik dacht: wat hij ook te schrijven heeft, het zal de geesten beroeren en zalen laten vollopen.

Als ik hier vanavond om me heen kijk, denk ik niet dat ik me vergist heb.

Vanaf Pauls tweede boek, ‘Het einde van de psychotherapie,’ heb ik de eer gehad zijn geschriften mee te lezen en te voorzien van commentaar die Paul soms knikkend, soms met West-Vlaamse koppigheid grommend beluisterde.

Sinds ‘Identiteit’, Pauls vorige boek, is ook Philipp een gepassioneerd mee-lezer geworden, en het liefst laten we onze bevindingen horen aan tafel. Naast Philipp moet ik ook onze Britse *sister in crime* Lisa Appignanesi vernoemen, die er zeker mee heeft voor gezorgd dat Pauls werk in de Angelsaksische wereld weerklank vindt en die ook haar tafel graag vult met spijs, drank en goedgebekte gasten. Dierbare avonden zijn hieruit ontstaan, aan beide zijden van de Noordzee. Een Verdorven Genootschap, zeer zeker, dat de ware ziel van de Verlichting - vrijheid, geestigheid, vrijmoedigheid - in ere houdt.

Ik hou van eigenzinnige mensen, en ik hou van eigenzinnige boeken. Het lijkt me weinig waarschijnlijk dat iemand met de wilskracht van een dweil een boek schrijft waarmee niemand ooit eens de vloer wil aanvegen.

Dat gebeurt met Pauls werk, met het mijne, maar ook met de even erudiete als iconoclastische denkbeelden van Philipp, wanneer hij de ware vaders en moeders van de Verlichting ten tonele voert, of het Europa van de Belle Epoque, of, zoals in zijn jongste, de ontwrichting die de Eerste Wereldoorlog heeft veroorzaakt; scharniermomenten en tragedies waarvan onze wereld, vandaag, *for better and for worse*, de vrucht is.

Wie overigens het werk van Philipp nog niet zou kennen raad ik ten zeerste aan om straks, aan de boekenkraam, ook wat van zijn titels mee te nemen. Hij heeft zijn boeken gesigneerd, net als Paul. Ikzelf mag niet signeren vanavond, maar dat geeft niet. Ik ken mijn plaats. Natuurlijk mag u ook een kratje van mijn boeken inslaan, maar het hoeft echt niet.

Vanavond ging het over autoriteit, de verbrokkeling van de traditionele autoriteitsgestalten en de overgang, even riskant als hoopvol, naar nieuwe vormen van autoriteit.

Terwijl ik deze woorden uitspreek spoelen op de rafelranden van ons continent vluchtelingen aan, levend en dood. Ook zij zijn kinderen van de Europese geschiedenis. Als iets het falen van de traditionele autoriteitsvormen in alle opzichten pijnlijk illustreert, dan wel de onmacht van onze leiders om verder te bouwen op de golf van solidariteit die zich hier en elders manifesteert. Burgers organiseren de verzameling van hulpgoederen, zelfs de distributie ervan, terwijl onze leiders verstomd, ik zou zelfs zeggen, afgestompt toezien.

Decennia lang heeft men ons voorgehouden dat de mens voor de mens een wolf is, en dat dat goed is. Dat alleen het eigenbelang van tel is. Dat wij, soevereine individuen, onze levensdoeleinden alleen maar kunnen bereiken ten koste van anderen. Decennialang is ons een toenemende vrees voor het Andere en de Andere ingelepeld. Steeds meer politieke formaties willen de vruchten van de angst oogsten en staan perplex nu steeds meer burgers die angst gewoonweg afwijzen.

Zelden heb ik vanuit de burgerbevolking een zo pregnante oproep gezien tot haar leiders om aan de realiteit haar complexiteit terug te schenken en de simplismen achter zich te laten. Zelden heb ik duidelijker mogen zien wat Paul in 'Autoriteit' aangeeft: het vermogen van burgers zichzelf te organiseren om zonder grote leiders de polis, de stad van de mensen, in te richten en de besturen. Diepe wanhoop gaat schouder aan schouder met schuchtere hoop.

U hoeft het overigens niet in alles met Paul eens te zijn, noch met Philipp, noch met mij. Ik denk wel dat ik ook voor hen beiden spreek als ik zeg dat onze boeken bedoeld zijn om een samenleving te voeden die stilaan van allerlei junkfood haar bekomst heeft en hartiger kost verlangt, met eerlijke ingrediënten. Ik denk hierbij aan wat mijn geliefde Montaigne bijna een half millennium geleden noteerde: Zij die een staat de schok van de verandering willen toebrengen zijn vaak de eersten om onder het puin begraven te worden... Zij maken slechts het water troebel, opdat anderen kunnen vissen.

Wat de toekomst brengen moge, weet ik niet. Paul allicht ook niet. Ik weet wel dat 'Autoriteit' een van die boeken is waaraan u uw gedachten, en uw hoop, kunt slijpen terwijl u in onze wereld om u heen kijkt en u zich vragen stelt die ieder van ons zich stelt.

Ik zou dus zeggen: Welkom aan onze tafel.

Maar voor alle duidelijkheid: ik ga niet voor u allemaal koken.

Ik dank u.

Erwin Mortier

Gent, 8 september 2015